

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Rootsi õigus tugineb tõendite vaba esitamise ja tõendite lubatavuse põhimõtetele. Pärast kõigi menetluse ajal ilmnenu asjaolude põhjalikku hindamist peab kohus otsustama, millised asjaolud on tõendamist leidnud. Kohus on see, kes otsustab, kui suur on tõendite tõendamisväärtus.

Kohtupraktikaga on kehtestatud teatavad tõendite lubatavust käsitlevad eeskirjad, sealhulgas seoses tõendamiskohustuse kindlaksmääramisega. Väga lihtsustatult kõlab põhireegel järgmiselt: igaüks, kes midagi väidab, peab seda ka tõendama. Sellest põhireeglist on ette nähtud palju erandeid. Juhul, kui leitakse, et ühel poolel on teatavat fakti lihtsam tõendada, pannakse tõendamiskohustus sageli just talle. Juhul kui poolel on teatavate asjaolude tõendamiseks raske tõendeid esitada, võib see olla oluline ka selle kindlaksmääramisel, kellel lasub tõendamiskohustus. Näiteks kui keegi nõuab võla tasumist, peab ta tõendama oma nõuet vastaspoole vastu. Juhul kui vastaspool väidab, et makse on juba tehtud, siis on just vastaspool see, kes peab makse tegemist tõendama. Kahjunõuete puhul lasub tõendamiskohustus tavaliselt sellel poolel, kes väidab, et ta kandis kahju. Samuti võib esineda ka olukordi, kus tõendamiskohustuse võib teatava faktiga seoses ümber pöörata.

Kui esitatud tõendid ei ole piisavalt kindlad, ei saa kohus kõnealust asjaolu oma uurimisel aluseks võtta. Kui on vaja hinnata tekitatud kahju suurust ja ei ole võimalik või on väga raske esitada tõendeid kahju suuruse tõendamiseks, võib kohus erandkorras määrata hinnanguliselt kindlaks mõistliku suurusega kahjusumma.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Vt küsimusele nr 1.1 antud vastus.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Tõendite tõendamisjõudu käsitlevad nõuded sõltuvad sellest, millist liiki kohtuasjaga on tegemist. Tsiivilasjade puhul on tavapäraselt nõutav asjaomase fakti kinnitamine. Teatavate tsiivilasjade puhul võidakse kohaldada madalamat tõendamisstandardit. Näiteks võib tuua tarbijakindlustuse lepinguid käsitlevad kohtuasjad, millega seoses on piisav, kui kindlustusjuhtumi toimumist peetakse tõenäolisemaks kui mittetoimumist.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Tõendite esitamise eest vastutavad pooled ise. Selliste kohtuasjade puhul, mida pooled ei saa lahendada lepituskokkuleppe sõlmimisega, võib kohus koguda asja kohta tõendeid ilma kummagi poole vastava taotluseta. Hooldusõigust või külastusõigust käsitlevate asjade puhul võib kohus seega otsustada, et uurimise raames tuleb koguda täiendavaid tõendeid. Selliste tsiivilasjade puhul, mida pooltel on võimalik lahendada lepituse teel ja mida nimetatakse dispositiivseteks kohtuasjadeks, ei saa kohus esitada asja kohta uusi tõendeid omal algatusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Tõendeid kuulatakse põhikohtuistungil.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Kohus võib tõendid tagasi lükata, kui asjaolu, mida pool soovib tõendada, ei ole kohtuasja seisukohast asjakohane. Sama kohaldatakse ka juhul, kui tõendid ei ole nõutavad või kui tõenditel ei oleks ilmselgelt mingit mõju. Peale selle on olemas eeskirjad, mille kohaselt saab kirjalikele ütlustele tugineda üksnes teatavate erandlike asjaolude korral.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Rootsis saab põhimõtteliselt kasutada viit erinevat peamist tõendivormi (tõendamisviisi). Need on järgmised:

- kirjalikud tõendid;
- tunnistajate küsitlemine;
- poolte küsitlemine;
- eksperdi küsitlemine;
- vaatlus.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest, mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid küsitletakse üldjuhul suuliselt ja kohtu juuresolekul. Tunnistajate kirjalikke ütlusi kasutada ei tohi. Kohtu nõusolekul võib tunnistaja siiski kasutada oma mälu värskendamiseks kirjalikke märkmeid. Küsitlemist alustab tunnistaja kutsunud pool (seda nimetatakse vahetuks küsitlemiseks), välja arvatud juhul, kui kohus otsustab teisiti. Seejärel on vastaspoolel võimalus tunnistajat küsitleda (ristküsitlemine).

Eksperdi antavate tõendite puhul on põhireeglik hoopis see, et ekspert peab esitama kirjaliku arvamuse. Eksperti tuleb küsitleda ka suulise menetluse ajal, kui üks pooltest seda nõuab ja kui see ei ole ilmselgelt ebaoluline. Suuline ärakuulamine peab toimuma ka juhul, kui on oluline, et eksperti küsitletakse vahetult kohtu ees.

Juhul kui asjas otsuse tegemiseks on vaja korraldada põhikohtuistung – nt tunnistajate küsitlemise eesmärgil –, siis tuleb kirjalikud tõendid ja eksperdiarvamused kohtus põhimõtteliselt ette lugeda, et kohus saaks seda materjali oma otsuse tegemisel arvesse võtta. Kohus võib siiski otsustada, et kirjalikke tõendeid käsitatakse kui põhikohtuistungil kuulatud tõendeid, ilma et neid oleks vaja istungil ette lugeda.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Rootsi õiguses kohaldatakse tõendite lubatavuse põhimõtet. Muu hulgas tähendab see, et erinevate tõendamisviiside tõendamisjõu kohta ei ole õigusaktides kindlaks määratud mingeid põhimõtteid. Selle asemel viib kohus läbi kõigi menetluse ajal ilmnenu asjaolude sõltumatu hindamise ja otsustab, mida võib pidada kohtuasjaga seotud tõendiks.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Tõendite lubatavuse põhimõtte tähendab, et puuduvad sellised eeskirjad, milles täpsustatakse, et teatavaid asjaolusid tuleb nende kinnitamiseks tõendada teatavat liiki tõendite abil. Selle asemel viib kohus esitatud tõendite uurimise raames läbi kohtuasja asjaolude üldise hindamise.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Rootsi õigusega on ette nähtud üldine ütluste andmise kohustus. See tähendab, et üldjuhul on tunnistama kutsutud isik kohustatud ütlusi andma.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Isik ei ole kohustatud ütlusi andma seoses sellise kohtuasjaga, mille pool on tema lähisugulane. Tunnistaja võib keelduda teatava asjaolu kohta ütlusi andmast, kui ta oleks seeläbi sunnitud avaldama, et ta on toime pannud kuriteo või autu teo. Teatavate asjaolude korral võib tunnistaja keelduda ka ärisaladuse avaldamisest. Ütluste andmise kohustusest on ette nähtud teatavad erandid mõne elukutse esindajate, näiteks tervishoiutöötajate jaoks.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Isik, keda on kavas küsitleda kui tunnistajat, kutsutakse kohtusse rahatrahvi ähvardusel. Juhul kui tunnistaja kohtusse ei ilmu, määratakse talle rahatrahv, kui tal ei ole kohtusse ilmumata jätmiseks mõjuvaid põhjusi, nt haigus. Kui tunnistaja jätab kohtusse ilmumata, võib kohus samuti otsustada, et tunnistaja peab kohtusse tooma politsei. Kohtul on lisaks võimalus lasta ütluste andmisest ilma mõjuva põhjuseta keeldunud isik vahi alla võtta.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Juhul kui tunnistajana ütlusi andma kutsutud isik on alla 15-aastane või kannatab vaimse häire all, uurib kohus, kas teda on asjaolusid arvesse võttes võimalik tunnistajana küsitleda. Vt ka punkt 2.9.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Tunnistaja küsitlemist alustab tavaliselt see isik, kes tunnistaja kutsus (vahetu küsitlemine). Seejärel on vastaspoolle võimalus tunnistajale küsimusi esitada (riskküsitlemine). Pärast riskküsitlemist võivad tunnistaja kutsunud isik ja kohus esitada täiendavaid küsimusi. Kohus peab tagasi lükkama küsimused, millel ei ole ilmselgelt mingit seost arutatava kohtuasjaga või mis on segadusseajavad või muul viisil asjakohatud.

Pooled, tunnistajad ja teised kohtuistungil osalevad isikud peavad saama osaleda menetluses videolingi vahendusel, kui seda ei peeta asjakohatuks.

Põhireegel on endiselt siiski see, et isikud, kes peavad kohtumenetluses osalema, peavad kohtusse isiklikult kohale tulema.

Tunnistajat võib küsitleda telefoni teel, kui see on asjakohane, võttes arvesse kulusid, mis kaasneksid tunnistaja kohtusse ilmumisega, ja seda, kui oluline on, et tunnistaja annaks ütlusi isiklikult kohtuistungil ajal.

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Tõendite lubatavuse põhimõte tähendab, et teatavat liiki tõendite kasutamine on keelatud ainult teatavate väga üksikute erandite korral. Asjaolu, et tõendid on saadud lubamatul viisil, ei takista seega põhimõtteliselt nende tuginemist kohtumenetluse raames. See asjaolu võib siiski olla oluline, kui tõendite kaalumisel piiratakse tõendite tõendamisväärtust.

3.2 Kas minu kui poolte antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Pool ei saa tunnistajana ütlusi anda, kuid teda võidakse selle asemel küsitleda vande all. Sellisel juhul vastutab pool kriminaalkorras enda antud teabe õigsuse eest.

Viimati uuendatud: 05/11/2015

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.